

зусилля щодо узгодження та зближення національних законодавств. Адже різні правові системи кримінального законодавства ґрунтуються на різних принципах, унаслідок чого неоднаково оцінюють одні й ті самі злочинні діяння в цій сфері. Такі відмінності в кримінальних законодавствах не сприяють розвитку співпраці між державами для подолання вказаного явища. У зв'язку з цим для ефективної протидії злочинам, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями, сформованими на етнічній основі, а також збору й аналізу даних про діяльність таких груп як в Україні, так і в інших державах доцільно створити спільний банк даних (автоматизовану інформаційну систему «Етнічна злочинність»), що дасть змогу акумулювати й аналізувати відповідну інформацію (про обставини злочинів, осіб, які їх учиняють, їх кількість, етнічну належність, характеристики злочинних угруповань, особливо про їх лідерів, осіб, які перебувають у розшуку, заарештовані та відбувають покарання за злочини, учинені на території відповідних держав) [2].

Список бібліографічних посилань

1. Бобрик К. Ю. Сучасний стан правового та організаційного забезпечення протидії організований злочинності. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 2. С. 310–313.
2. Севрук В. Г., Макаренко Н. К. Діяльність правоохоронних органів щодо протидії етнічній організованій злочинності: український і міжнародний досвід. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 2 (103). С. 160–169.

Одержано 30.10.2018

УДК 351.764:343.6(477)

Віта Олександрівна ІВАЩЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ УПОВНОВАЖЕНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Однією з гострих проблем для України залишається домашнє насильство. Зростання масштабів і небезпеки цього явища обумовило необхідність прийняття спеціальної нормативно-правової бази щодо запобігання та протидії домашньому насильству.

Так, Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 06.12.2017 р. [1] передбачено встановлення кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства, примушування до абортів та стерилізації без добровільної згоди потерпілої особи, примушування до шлюбу, невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників. У новій редакції викладені окремі злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи. Також у Кримінальному кодексі України з'явиться новий розділ про обмежувальні заходи, що будуть застосовуватися до осіб, які вчинили домашнє насильство. Цей законодавчий документ повністю має вступити в силу з 11.01.2019 р.

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 р. [2] визначив організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у цій сфері, закріпив спеціальні заходи щодо протидії цьому явищу, передбачив створення Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

Відповідно до п. 12 ч. 1 ст. 1 зазначеного Закону протидія домашньому насильству – це система заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на припинення домашнього насильства, надання допомоги та

захисту постраждалих осіб, відшкодування їй завданої шкоди, а також на належне розслідування випадків домашнього насильства, притягнення до відповідальності кривдників та зміну їхньої поведінки.

Звернемо увагу на досить широке коло суб'єктів, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Серед них – уповноважені підрозділи органів Національної поліції України. До повноважень цих підрозділів належить виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагування на них; прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства; інформування постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися; винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників; взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи.

Поліцейські одержали право проникати до житла особи без вмотивованого рішення суду в невідкладних випадках, пов'язаних із припиненням домашнього насильства, у разі безпосередньої небезпеки для життя чи здоров'я постраждалої особи.

Закон закріпив також спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству:

- терміновий заборонний припис стосовно кривдника;
- обмежувальний заборонний припис стосовно кривдника;
- взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи;
- направлення кривдника на проходження програми для кривдників.

Так, новелою законодавства став терміновий заборонний припис стосовно кривдника, що виноситься уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України як реагування на факт домашнього насильства та спрямований на негайне його припинення, усунення небезпеки для життя і здоров'я постраждалих осіб та недопущення продовження чи повторного вчинення такого насильства. Припис може виноситись як за заявою постраждалої особи, так і за власною ініціативою працівників поліції за результатами оцінки ризиків. При вирішенні питання про його винесення пріоритет надається безпеці постраждалої особи.

Терміновий заборонний припис може містити зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи; заборону на вхід та перебування в такому місці; заборону в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою. При цьому не має значення кому належать майнові права на відповідне житлове приміщення – кривднику чи постраждалій особі. Фактично власник житла може втратити можливість ним користуватися на деякий час. Більше того, якщо кривдник відмовляється добровільно залишити помешкання, то працівники поліції одержали право застосовувати поліцейські заходи примусу, наприклад фізичну силу, спеціальні засоби, для виселення з житлового приміщення, що раніше було можливим лише за рішенням суду. Якщо ж кривдник не досяг вісімнадцятирічного віку на день винесення припису і має спільне місце проживання чи перебування з постраждалою особою, то зобов'язати залишити помешкання та заборонити входити чи перебувати там підрозділи поліції не мають права.

Крім того, кривдник, який повинен залишити місце спільного проживання з постраждалою особою зобов'язаний повідомити про місце свого тимчасового перебування уповноважений підрозділ органів Національної поліції за місцем вчинення домашнього насильства.

Виноситься припис строком до 10 діб.

З метою застосування на практиці розглянутих законодавчих положень наказом МВС № 654 від 01.08.2018 затверджено Порядок винесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника.

Разом з тим, звернемо увагу на деякі прорахунки та ризики, які можуть виникнути в практиці застосування прийнятого законодавства. На даний час не визначені місця перебування кривдника, якщо йому заборонять знаходитись в місці спільного проживання з постраждалою особою, не передбачені заходи щодо захисту осіб, які стали свідками домашнього насильства. Не узгоджується з діючими положеннями законодавства України право підрозділів Національної поліції виселяти з житлового приміщення без рішення суду. Не вироблені правила оцінки ризиків поліцейськими при винесенні термінового заборонного припису.

Реалізація передбачених нововведень потребує чимало часу, зусиль і ресурсів. Мають бути поведені тренінги для працівників Національної поліції, суддів, які на практиці мають впроваджувати прийняті нормативні положення.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що про ефективність розглянутого законодавства можна говорити лише через деякий час після остаточного його вступу в законну силу. Разом з тим, прийняття спеціальних законодавчих актів щодо запобігання та протидії домашньому насильству є важливим кроком у напрямку подолання цього явища, а також приведення вітчизняного законодавства у відповідність до європейських стандартів.

Список бібліографічних посилань

1. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами : закон України від 06.12.2017 № 2227-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19> (дата звернення: 19.10.2018).

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству : закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (дата звернення: 19.10.2018).

Одержано 23.10.2018

УДК 343.73

Яна Олексіївна КАЛИНОВСЬКА,

кандидат юридичних наук,

докторант Харківського національного університету внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ПРОЦЕСІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ ЗАГАЛЬНОКРИМІНАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ

Історія використання негласного співробітництва в процесі протидії злочинності можна дійти висновку, що вказана діяльність бере свій початок ще декілька сторіч тому та сьогодні доволі розповсюджена в усіх країнах світу. Наприклад, в американській системі правосуддя інформатори грають важливу роль, оскільки в багатьох випадках вони використовуються прокурорами як свідки злочину (вже завершеного чи такого, що готується), що здатне надати прокурору достатню кількість доказової інформації відносно особи, що підозрюється у вчиненні злочину для відкриття кримінального провадження відносно неї, або стати підставою для звернення до суду ордеру на проведення негласних дій, обшуку або арешту. До того, ж для американського суспільства доволі розповсюдженим явищем є те, що інформатори часто винагороджуються за їх допомогу, зокрема нагородою може бути як угода з прокурором про звільнення від відповідальності за скоєне злочин або у вигляді грошових коштів. Розповсюдженим в США є випадки, коли інформатори надаючи допомогу правоохоронним органам заробляють на життя, оскільки як правило, винагорода є пропорційною до кількості конфіскованого при сприянні інформатора майна [1].

Стосовно ж нашої держави слід відмітити, що сьогодні в законодавстві нашої держави відсутнє єдине нормативно закріплене визначення поняття, що характеризує використання правоохоронцями негласної добровільної допомоги особи в процесі протидії злочинності. Так, аналізуючи фахову юридичну літературу можна дійти висновку, що сьогодні науковцями використовуються такі поняття як «негласне співробітництво», «конфіденційна робота», «агентурна робота» тощо. Водночас, окремі вчені використовують вказані поняття як тотожні, інша ж група – чітко розмежовую їх в залежності від форми оперативно-розшукової діяльності під час якої таке співробітництво є можливим.

Зокрема, як приклад наведемо наступне. Під час дослідження історико-правового аналізу конфіденційного співробітництва в органах і установах виконання покарань С. І. Халимон ототожнює поняття конфіденційного співробітництва та негласного співробітництва, використовуючи їх синоніми [2]. В той же час, інша вітчизняний автор Б. Д. Сергєєва вивчає конфіденційне співробітництво виключно як різновид проведення